

Verschenen in De Tijd van 21 mei 2019

Heb ook oog voor de goede kant van de Brusselse arbeidsmarkt

De sombere statistieken over de Brusselse arbeidsmarkt belichten enkel de achterzijde. Aanvulling met andere statistieken is nodig voor een beeld van het potentieel.

Gangbare statistieken over de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest schetsen een wel erg negatief beeld. De werkzaamheidsgraad in het Brussels Gewest is met 60,8 procent de op één na slechtste score van alle EU-landen, en de op acht na slechtste score van alle regio's op het Europese continent. Met een werkloosheidsgraad van 14,9 procent scoort Brussel dubbel zo hoog als gemiddeld in Europa. Dat komt bovenop de hoge inactiviteit bij de Brusselse beroepsbevolking. Maar deze sombere statistieken belichten enkel de keerzijde van de Brusselse arbeidsmarkt. Aanvulling met andere statistieken is nodig wil men een beeld krijgen van het potentieel van de Brussels arbeidsmarkt.

Brussel als pool van jobs

Vergelijk de positie van Brussel in de internationale *rankings* van steden: voor een aantal lijstjes scoort Brussel goed tot zeer goed, voor andere scoort Brussel dan weer veel minder. Dat dubbele gezicht geldt ook voor de Brusselse arbeidsmarkt. De gangbare Eurostat-statistieken over werkzaamheid, werkloosheid en inactiviteit zijn gebaseerd op de woonplaats van werkenden en niet-werkenden. Als criterium geldt de activiteit van de *inwoners* van een regio of land, ongeacht waar ze werken. Het spiegelbeeld hiervan is de plaats waar mensen *werken*. Dat is het criterium van de activiteit van ondernemingen en starters, de plaats waar de jobs zijn, waar de jobs toenemen of afnemen.

Zoals elke arbeidsmarkt is ook de Brusselse arbeidsmarkt een *bassin d'emploi*, een economische ruimte waar vele mensen werken en wonen. Wat de Brusselse arbeidsmarkt zo specifiek maakt, is dat die niet stopt aan de bestuurlijke grenzen van het Brussels Gewest. Bijna de helft van de pendelaars komt vanuit de andere gewesten, vooral uit Vlaanderen. Zo behoren grote delen van Vlaams- en Waals-Brabant tot de invloedssfeer van de Brusselse arbeidsmarkt. Bovendien is Brussel uniek als permanente werkplaats voor werknemers bij de Europese en internationale instellingen. Zij schrijven zich in in het bevolkingsregister, maar een groot deel van hen wordt niet meegerekend in de gebruikelijke statistieken over tewerkstelling. Verder zijn er de tijdelijk gedetacheerde werknemers die voornamelijk in Brussel en Vlaanderen zijn tewerkgesteld. Ook zij zijn niet allen meegeteld in de statistieken. Brussel is dus bij uitstek de ruimte waar mensen werken, waar vele publieke instellingen gevestigd zijn, waar grote internationale bedrijven zetelen, waar ondernemers starten en groeien, waar mensen en ondernemingen naartoe trekken of uit wegtrekken. Kortom, het Brussels Gewest als werkgelegenheidsbekken is eigenlijk niet goed vergelijkbaar met het Vlaams Gewest of het Waals Gewest.

De vraagzijde van de Brusselse arbeidsmarkt

De Dynam-statistieken over de creatie en destructie van jobs doen recht aan de andere realiteit van de Brusselse arbeidsmarkt. Zo blijkt dat één van de drie gewesten de crisisperiode van 2008 tot 2013 relatief goed heeft doorstaan, met de hulp van buffers zoals economische

werkloosheid (en het relatief grote overheidsbeslag in het BNP van België). In elk van de drie gewesten is er sinds 2014 een opwaartse trend naar meer jobs. De arbeidsmarkt heeft zich relatief traag hersteld van de crisis, met aanvankelijk meer jobbehoud en minder jobcreatie. Maar 2017 was onmiskenbaar het jaar van de creatie van nieuwe jobs, en dat evengoed in Brussel als in Vlaanderen en Wallonië (rond de 60 extra jobs per 1 000 bestaande jobs). Typierend voor Brussel is de grote dynamiek bij startende werkgevers. De startersgraad, uitgedrukt als het aantal nieuwe ondernemingen die minstens één werknemer hebben aangeworven, ten opzichte van bestaande ondernemingen, is het hoogst in Brussel (13,6 procent), gevolgd door het Waals Gewest (12,4 procent) en het Vlaams Gewest (10,4 procent). Brussel scoort bovendien zeer goed inzake technologische start-ups. Bedrijvzones worden – weliswaar nog moeizaam - herontwikkeld. Die dynamiek komt de hele Belgische economie ten goede. Er is dus wel degelijk *upside potential* aanwezig, in tegenstelling tot wat het eenzijdige beeld over hardnekkige werkloosheid en pauperisme laat uitschijnen.

Grootstedelijke paradox

Het andere gezicht van de Brusselse arbeidsmarkt praat uiteraard niet goed dat het gewest ondermaats scoort voor zijn inwoners die zonder werk blijven. Brussel telt veel jobs en veel werklozen: 57 % zijn hooggekwalificeerde jobs, terwijl amper 14 % van de werkzoekenden een erkend hoger onderwijsdiploma heeft. Deze grootstedelijke paradox is pas oplosbaar als we de Brusselse arbeidsmarkt zien als een ruimtelijk uitdijende arbeidsmarkt voorbij de bestuurlijke grenzen van het gewest. Dat is ook in het belang van de aangrenzende gewesten. De moeilijke invulling van vacatures langs Vlaamse kant stemt wonderwel overeen met de grote reserve aan werkzoekenden net over de gewestgrens met Brussel. Andersom krijgt Brussel zijn eigen werkloosheidsprobleem niet opgelost binnen de eigen grenzen van het gewest. De oplossing ligt dan binnen handbereik door ook de Brusselse werkzoekenden, vooral geconcentreerd in de achtergestelde zones, actief te gaan aanwerven.

Voor de drie gewestelijke ministers voor werk ligt daar de hefboom om het kernvraagstuk van hun arbeidsmarkt aan te pakken. Dat vergt onbevangen politiek en administratief initiatief tot samenwerking. En de nodige investering in de taalkennis, opleiding en begeleiding van de Brusselse werkzoekenden. Dat de inspanningen van de regio's onvoldoende doorwerken in de baten voor de regio – het zogenoemde *wrong pocket problem* - is niet eens het belangrijkste tegenargument, want eigen aan elke vorm van federalisme. Belangrijker is het argument dat de arbeidsmarkt ermee gebaat moet zijn.

Ludo Struyven, Tim Goesaert, Tine Vandekerkhove

Professor sociologie van Arbeid en Beleid van de KU Leuven en UC Louvain Saint-Louis, Brussel. Onderzoekers van het Dynam-project over Dynamiek van de arbeidsmarkt www.dynamstat.be